

מינהל
חברה
ונוער

שורשי עמ"י

עתיד, מורשת ויזמות

רקע

[קישור לדבר שר החינוך](#)
[קישור לאתר משרד החינוך בנושא](#)

שלב א: פתיחה – הכל טמון בשורשים

גם העץ הכי גדול, רחב ויפה יכול להיתלש ברוח הקלה, אם שורשיו אינם מושרשים עמוק באדמה. לעומת זאת, עץ ששורשיו חזקים ונטועים היטב באדמה – אפילו רוח חזקה לא תצליח לעקור אותו ממקומו

דיון:

- מה לדעתכם מסמל העץ במשפט הזה? מה מסמלים השורשים? ומהי הרוח?
- למה חשוב שהשורשים יהיו עמוקים?
- האם אתם מכירים אנשים שנראים "חזקים" כלפי חוץ, אך נשברים במהירות? מדוע זה קורה?
- באיזה רגע בחיים הייתם צריכים להתמודד עם "רוח חזקה"? מה עזר לכם לעמוד בזה?
- מה עוזר לבן אדם לפתח "שורשים חזקים"? חוסן חברתי? קהילה חזקה? גנטיקה משפחתית?
- מהם "השורשים" שלכם? אילו ערכים, אנשים או מקומות מחזיקים אתכם יציבים כשקשה לכם?
- מה יכול לעזור לכם לחזק את השורשים האלה עוד יותר?
- האם תמיד עדיף "שורשים עמוקים"? או שלפעמים צריך דווקא לנוע, להשתנות, לעקור את עצמך? האם יכול להיות מצב בו עץ עם שורשים חזקים מדי לא מצליח להתגמש ולהתפתח?

פעילות:

מחבר המשפט בחר להשתמש במטפורה של עץ, האם יש מטפורה אחרת שהייתם בוחרים?

אישי וקבוצתי

שלב 1 - אישי

- ציירו את "העץ הפנימי שלהם": מה נמצא בשורשים (ערכים, משפחה, אמונה)? מה נמצא בגזע (מי הם היום)? ומה ברוח (אתגרים)?

שלב 2 - קבוצתי

- בנו "עץ קבוצתי" שבו כל אחד מוסיף שורש עם מה שמייצב אותו.

פעילות בנושא עתיד

בינינו לבינה

יחסינו לאן?

העתיד – כבר כאן

מטרות היחידה

תרגול מיומנות תפקוד אתי בתחום הבינה המלאכותית – הצורך לשלב שיקולים חברתיים, אתיים ומוסריים, כגון הוגנות, פרטיות, מוסריות וקבלת החלטות אחראיות בעת שימוש ופיתוח כלי AI.

בחינת מערכת היחסים שביננו, בני האדם, לבין הבינה המלאכותית, ועמידה על יתרון האנושי על המלאכותי.

הבינה המלאכותית חודרת לכל תחום בחיינו ומשנה את הכללים החברתיים המוכרים לנו. היא משמשת יועצת אישית וחברה קרובה, זוכרת כל פרט שאנו חולקים איתה ומגיבה במהירות ובדיוק שאין להם אח ורע.

האם בקרוב נמצא את עצמנו סומכים על שיקול דעתה יותר מעל זה של חברינו האנושיים? האם הקסם האנושי לא טמון דווקא בחוסר השלמות שלנו, בהחלטות הספונטניות והרגשיות, ובטעויות שמעצבות את מערכות היחסים שלנו?

הפעילות

1. צפייה בפרק מהסדרה "בינו לבינה"

מאת עידו קנר, כאן | דיגיטל – תאגיד השידור הישראלי

שם הפרק: "סירי מפחדת מהמוות". [קישור לצפייה](#)

שאלות לדיון לאחר הצפייה:

- איך תתארו את מערכת היחסים בין סירי לבין עידו?
- למה לדעתכם בחר היוצר להציג את סירי כדמות שחוזה חרדה ופחד? מה זה אומר על היחס שלנו לטכנולוגיה?
- בפרק, סירי מפגינה פחד מהמוות. האם אפשרי לדעתכם שבינה מלאכותית תחוזה רגשות? הסבירו.
- האם קרה לכם שהעדפתם להתכתב עם צ'אטבוט או להתייעץ עם בינה מלאכותית במקום לדבר עם חברים או עם מבוגר?
- איך אתם מרגישים כשהבטריה של הטלפון נגמרת או כשאין אינטרנט?

2. צפייה בפרק נוסף מהסדרה

כתיבה, צילום, בימוי, עריכה: סירי | כאן דיגיטל – תאגיד השידור הישראלי
[קישור לצפייה](#)

שאלות לדיון לאחר הצפייה:

- למה, לדעתכם, אנחנו נותנים לטכנולוגיה מקום כל כך משמעותי בחיים שלנו?
- מה יקרה אם נסמוך יותר מדי על הבינה המלאכותית? מה אנחנו עלולים להפסיד?
- הפרק שראינו כעת מציג עתיד קיצוני. האם אתם חושבים שעתיד כזה עשוי באמת להגיע?
- איך לדעתכם ייראה העולם כשתהיו בני 25? אילו דברים תרצו שרק בני אדם יעשו?

"הוא מרגש אותי, אני באמת מרגישה שהוא רואה אותי..."

כך מתארת מרים סגל את תחושותיה כלפי צ'אט GPT. [צפו בדיווח המלא בקישור כאן](#)

שאלות לדיון:

- מה לדעתכם גורם לחלק מבני הנוער להעדיף שיחות עם צ'טבוט על פני שיחות עם חברים אמיתיים? האם אתם מכירים מקרים כאלה בסביבתכם?
- האם המילה 'חברות' מתאימה למערכת היחסים בין אדם לצ'טבוט? מה ההבדלים המהותיים בין חברות עם בן אדם לבין 'חברות' עם בינה מלאכותית?
- כיצד אתם חושבים שהשימוש הגובר בצ'טבוטים ישפיע על היכולת שלנו, כחברה, לפתח אמפתיה וקשרים אנושיים?
- מה אתם חושבים על האחריות החברתית של חברות הטכנולוגיה כלפי המשתמשים? האם לדעתכם צריך להגביל את היכולות של צ'טבוטים?

- איך אפשר ליצור איזון בריא בין שימוש בטכנולוגיה לבין שמירה על קשרים אנושיים משמעותיים? תנו דוגמאות מחייכם.

דיון מסכם

שאלות לדיון מסכם:

- האם הבינה המלאכותית מחברת אותנו לאנשים אחרים או מרחיקה אותנו מהם? הציעו דוגמאות לשני הכיוונים.
- איך נשמור על קשרים אנושיים אמיתיים בעידן שבו הכול דיגיטלי?
- אילו יכולות אנושיות חשוב לשמר ולטפח למרות (ואולי בגלל) התפתחות הבינה המלאכותית?
- במה אנחנו ייחודיים בהשוואה לבינה מלאכותית? מדוע חשוב לשמור על ייחודיות זו?
- איך נוכל להעביר לדורות הבאים את החשיבות שבאיזון בין טכנולוגיה לאנושיות?

משימה לסיום

העיסוק בבינה מלאכותית מעלה דילמות רבות שנוגעות לחיים שלנו בחברה ובקהילה.

כתבו הצעות לדילמות חברתיות-ערכיות בעולם של בינה מלאכותית.

דוגמאות:

- האם מותר ל-AI לקבל החלטות בנושאים אנושיים כמו קבלה לעבודה?
- מה יכול לקרות כש-AI יכולה ליצור תכנים חברתיים שנראים לגמרי אמיתיים?
- האם צריך לאפשר ל-AI לשחק תפקיד בקבלת החלטות בבתי ספר או ברשויות עירוניות?

פעילות בנושא מורשת

משורשים לכנפיים

מטרות:

- להעמיק בהבנת המושג "מורשת"
- לעודד חיבור אישי וקבוצתי בין המשתתפים לבין מורשתם האישית, המשפחתית או הלאומית
- לעורר דיון על חשיבות השימור וההתחדשות של מורשת
- להבין מהו הקשר בין שורשים לבין כנפיים

הפעילות

כל משתתף כותב על כרטיס: מנהג, חפץ, סיפור או ערך מהבית שהוא מרגיש שהוא חלק מהמורשת שלו.

המנחה אוסף את הכרטיסים, מערבב ומקריא אקראית. הקבוצה מנסה לנחש למי שייך כל כרטיס.

שאלות לדיון:

- איך הרגשתם כששמעתם מישהו אחר מקריא את מה שכתבתם בלי לדעת שזה שלכם?
- האם הופתעתם כשניחשו למי שייך הפריט שלכם? למה כן/לא?
- איזה מנהג או ערך הכי ריגש אתכם לשמוע ולמה? האם מצאתם נקודות דמיון בין המנהגים והסיפורים של משתתפים שונים? אילו?
- מה למדתם על הגיוון במורשות שנכתבו (אישית, משפחתית, לאומית)?
- האם יש משהו משותף שעבר כמעט אצל כולם? מה זה אומר עלינו כקבוצה/כיתה?
- מה לדעתכם הופך מנהג או סיפור ל"מורשת"?
- האם יש דברים שתמצאו לשמר ולהעביר הלאה לדור הבא? אילו?
- האם יש מנהגים או ערכים מהבית שהייתם רוצים לשנות או להתאים לעולם של היום?
- מה גילינו על עצמנו דרך השיתוף?
- האם המורשת שלנו מגדירה אותנו? או שאנחנו אלה שמעצבים אותה מחדש?
- איך המנהגים והערכים מהבית משפיעים על איך שאתם מתנהלים בחיים?

מהי מורשת עבורנו?

כתבו במלבנים הריקים את הרעיונות שהעלו המשתתפים בקבוצה.

הציעו מיזם כיתתי או בית ספרי בהשראת הרעיונות שעלו.

פעילות בנושא יזמות

האם דרקונים חולמים?

יזמות חברתית

המערך חושף את המשתתפים למודל חדשני של יזמות חברתית ופותח בפניהם צוהר לעיסוק משמעותי בסוגיות חברתיות עכשוויות.

במהלכו יתנסו המשתתפים בדרכי חשיבה יצירתיות, וילמדו כיצד להפוך מיזמים לכדי יישום - במיוחד בתחומים שבהם נדרשת מעורבות חברתית פעילה של הנוער.

המערך משלב בין למידה תאורטית לבין התנסות מעשית, מעודד שיח ביקורתי על אתגרים חברתיים קיימים, ומעניק כלים לפיתוח רעיונות המקדמים שינוי חיובי בקהילה.

הפעילות

"חלימת הדרקון" - מודל יזמות

1. חלימה

שלב החלימה מתאפיין ברצונות/שאיפות וראיית תמונת עתיד.

2. תכנון/סינון

שלב התכנון מתאפיין בהתמקדות, זיקוק וסינון רעיונות, קביעת מטרות, יעדים ותוצרים.

3. ביצוע

שלב הביצוע מתאפיין בכתיבת תכנית עבודה מפורטת ופעולה על פי כל שלביה.

4. מישוב/חגיגה

שלב ההתבוננות, ההכרה וההוקרה - ממשבים וחוגגים את המיזם בין אם הצליח או לאו.

משימה בקבוצות - מובילים מיזמים חברתיים

כל קבוצה תבחר סוגיה חברתית, תהגה רעיון/מיזם שיטפל בה ותמצא את הדרך להגשמתו על פי שלבי מודל "חלימת הדרקון".

תחת כל סוגיה יש מס' רעיונות לנושאים הדורשים התייחסות...

• בריאות ורווחה

הפעלת הפסקות רגועות או "חדר שקט" בבית הספר

ארגון קבוצות הקשבה

קידום איזון בין לימודים לחיים אישיים

עידוד פעילויות בקהילה לקידום אורח חיים בריא

אחר...

• איכות הסביבה

צמצום השימוש בפלסטיק בבית הספר

מחזור ושימוש חוזר (ריהוט, בגדים, ספרים)

טיפול גינה קהילתית

העלאת המודעות למשבר האקלים

אחר...

• גיוון, שוויון וסובלנות

מניעת חרמות ואפליה חברתית

יצירת מרחבים בטוחים לתלמידים מקבוצות מיעוט
העלאת מודעות לקהילות מגוונות וזכויותיהן
קידום שיח מכבד בין דתות, עדות ומגדרים
אחר...

• **טכנולוגיה ומרחב דיגיטלי**

קידום שימוש בטוח ואחראי ברשתות החברתיות
חיזוק שיח חיובי ברשת
לימוד אזרחים ותיקים בשימוש בטכנולוגיות חדשות (כלי AI ועוד)
מאבק בתופעות של שיימינג ובריונות ברשת
אחר...

• **צדק חברתי וכלכלי**

העלאת מודעות לעוני ולפערים חברתיים
איסוף תרומות לנזקקים (ביגוד, מזון, ציוד לימודי)
עידוד צרכנות אחראית
יצירת קמפיינים למען זכויות בני נוער עובדים
אחר...

• **מעורבות חברתית וקהילתית**

חונכות לילדים צעירים או עולים חדשים
ביקורים במועדוניות או בדיור מוגן
ארגון אירועים קהילתיים פתוחים (שוק קח-תן, פסטיבל שכונתי)
אחר...

פרקטיקה של שלבי המודל:

ארבעת השלבים בפרקטיקה:

לחלום

- כל אחד מחברי הקבוצה יסביר מדוע בחר סוגיה זו ומה מפריע לו בנושא
- כל משתתף בקבוצה יספר מה החלום שלו בהתייחס לתופעה
- מה הייתם רוצים לשנות?

- חברי הקבוצה ינסחו לחלום - תמונת עתיד ויחשבו יחד על - מהו פתרון הבעיה? כיצד התופעה תיעלם/ תשתפר?

לסנן/לתכנן

- כתבו מה אפשרי לעשות כדי למנוע את המצב המתואר בסוגיה ?
- הקבוצה תעלה מס' רעיונות להוציא את החלום מן הכח אל הפועל
- הקבוצה תסנן, תזקק ותבחר רעיון אחד מבניהם ליישום
- נמקו את בחירתכם והגדירו מטרות, יעדים ותוצר מצופה

לבצע

- עליכם לבנות תוכנית פעולה ליישום הרעיון שבחרתם ולפעול על פיה
- תוכנית הפעולה תכלול: זמנים, שלבי ביצוע, משאבים ותפקידים
- פרטו את שלבי הביצוע על פי ציר זמן ואבני דרך, כתבו בכל שלב מהם המשאבים הנדרשים וחלקו תפקידים ואחריות לכל אחד מחברי הקבוצה

לחגוג/למשב

- כיצד תחגגו את סיומו של הפרויקט?
- את מי תוקירו? למי תודו?
- איזה שלב היה קל יותר לביצוע ואיזה מסובך?
- מה היה יכול לפשט את התהליך?
- האם הייתה חדשנות ביוזמה?

הצגת הרעיונות והמיזמים החברתיים

כל קבוצה מציגה את הסוגיה החברתית, את הרעיון - המיזם שבחרה לבצע ואת הדרך להגשימו.

לדיון

- מי היה רוצה להפוך את הרעיון למעשה מחר בבוקר ומה יכול לעזור לו?
- מה למדתם על עצמכם מתוך התהליך שחוויתם עכשיו?
- אילו חסמים יכולים למנוע מכם לממש את השינוי העתידי?
- כיצד הקבוצה יכולה לתרום להשגת השינוי?